

ՏԵՐ ԵՒ ՏՏՈՐԵՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԴԱՆԵԱՋԱՐ

ԽՈՐԱԳԻՐԱՏՈՒՆ

Գ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱՌԻԱ, ԷՍԿԻ ՊԱՆԻ ՕՍՄԱՆԻ

Խմբագրութեան ուղղութեամբ նամակ կամ այլ գրութիւն
կու չի դարձուիր

Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTT.

10 ՓԱՐՍՅ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱՅԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՐՈՒՄԻՆ

Պոլսոյ համար	300	ժիւ	75	դր.	Մէքի
»	150	»	40	»	»
Գաւառներու	300	»	100	»	»
»	150	»	50	»	»
»	75	»	25	»	»
Օտար երկիր	300	»	25	ֆրանք	»
Իրաւաւ	300	»	40	բուլղար	»

Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ
(Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դր.
փուստայի փուլը 100 դրոշի տեղի) :

غلطه اسكى باق عايد
خبره منى ادارته

10 ՓԱՐՍՅ

ԳԻՐՔԷ ՇԱՀ

Յրանաւորէն թերթ մը անցած չարթու հրատարակեց վիճակացոյց մը որ ցոյց կուտայ ֆրանսացի ըսկրնակ վիպասաններու եւ բանաստեղծներու ստացած փոխարկումները, ու այն վարձատրութիւնը որուն կ'արժանանան ասպարէզին մէջ առաջ գացած հեղինակներէն շատերը: Եւ զիտեղ թէ վէպն ու ապրը զրականութեան ամենէն ըսկ վարձատրութեամբ ճիշդերը կը համարուին:

Սիւնակ գրողէն հրատարակիչը երբ կը ստանայ հատար մը հեղինակի վարձը կը վճարէ անոր 350 ֆրանքը, — զիտեղ 13 տակի օսման համար: Իրեքը կը ստացուի 1,200 օրինակ որուն 200ը մամուլին կը զրկուին, մնացած 1,000 հատը կը սփռի ծախելով գրականութեան եւ յանձնակատարներու համար 2,25 ֆրանքէն: Եւ թէ յաջողի ամբողջը ըսկ պատել, գոյացած 2,250 ֆրանքէն հրատարակիչը կը շահի 800 ֆրանք, զորին տալարութեան, կողմին, հեղինակի իրաւունքն ալ միասին, ամբողջ ծախելով 1,450 ֆրանքը երբ ըլլայ թէ իրեքը կը պատահի որ հրատարակիչ մը կարենայ գոցել սինակի ըսկ արձակ դրոշմն տալարութեանը համար ըրած ծախքը:

Ուսանաւոր գրողները այսպիսի բազմալ չունին: Նորածագ բանաստեղծները կը պարտաւորուին, հանրութեան որոնք թրթուայնելու համար, իրենք իրենց ծախքով տալարութեանը ներշնչանքներն: Ամենէն բազմաւոր բանաստեղծը թերեւս կալենայ քչել 400 օրինակ: Նորանուն պատկանելու դրոշմը միջին հաշուով 10էն 20 օրինակի կը ծախուին: Միայն թէ կրնան յոյս ունենալ Ասկալիայի արտադրողներուն վրայ, — բանական է որ ինքնատիպ տաղանդի մը յատկաթիւնները երեւան եկած չըլլան իրենց առաջին երգեւուն մէջ:

Դադիւլ Մէնաէս, Թէօփէ 8000աւան, Մէլլուա, Մէլլէնիէ, Ռապիւսան, Ռոտ, Արման Սիլվէօթը 6500 անիւն:

Այս կարգի հեղինակները վարձատրութեամբ ամէն մէկ հատորի վրայ 45 անիւն իր ստանան: Հետեւաբար միայն ստանալարը վարձատրութեամբ անիւնները կրնան տարեկան չէնթով շտապով 30էն 40,000 ֆրանքը շահիլ: Իսկ արեւ համարաւոր հեղինակներ 10,000էն 3,000 ֆրանքէն մէջ են, ինչ որ մեծ նշանակութիւն չունի, նկատարութեան անիւնը բարեկեան կեանքի անգործ պայմանները, եւ հեղինակի մը աշխատութիւնը:

Անտարակոյս այս գրողներէն շատը գրականութենէ յառաջատար միայն ըլլային եթէ միայն զգրի վրայ յոյս գրած ըլլային: Անգլիս օրաթերթները կան որ զիտեղ կ'ապրեցնեն: Իրեքի մէջ ամէն վիպասանութիւն նախ իր թերթին մէջ կը հրատարակուի օրաթերթին մէջ մը կամ հանդէսի մը մէջ: Եւ անիւն տալարութեամբ մեծ վարձատրութիւնն ալ բազմաւոր է: Եւ հեղինակի մը գրեւն տալարութեամբ իրաւունքներուն վրայ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, կը տեսնուի թէ ասկալութիւն են ֆրանսացի այն գրողները որք իրենց գրեւուն հորհրհիս հանգստաւոր կեանք վայելելու ամէն գիւրդութիւն ունին, թէ եւ ֆրանսերէն ընդունով հրատարակութիւնները Յրանաւորէն դարս օտար երկրներու մէջ ալ շատ կարգաւորներ ունենան:

Բաւեցաւ թէ «օրաթերթը ուսանանց գիրքը», շատ սխալ չէ ասկալ: Օրաթերթն է միայն որ իր բազմաթիւ մանի պարտաւորութեամբ, կարողաւ համար բնծայած ամէն գիւրդութիւններով, կեանքի օրաւան պէտքերուն մատուցած մեծ ծաւալով ինքնեւորով կարողաւ պէտքը կը գոհացնէ:

ՆՈՐ ԱՆԵՏԱՐԱՆԻ ՄԵՐ ԳԻՐՔԷՆ ՌՈՒԹԻ

Կանանկան երոթը Աւետարանն է Դուկասիւնը, որ զէպի 94 թուականին գրուած կ'ենթադրուի Հոմոսի մէջ: Դուկաս կարեւոր դեր մը խաղացած է զգրութեան պատմութեան մէջ: Պոլսո Առաքելային Մարիադինա գտնուած տունն անոր միայնքն ու հետին վեր ծաղկաւորած է, թէ իր արտիկտ, թէ իր գրողը:

Դուկաս իր պատմութիւնը կ'աղգէ թէ արեւմտեան անտիկութեան մէջ: Ո'վ օրաւորական թէ արեւմտեան, կը զրէ Աւետարանին սկիզբը, որովհետեւ շատերը մեր մէջը հատուած գիտցուած բաներուն վրայ իրեքն արտաւորութիւնը կարգի զեղու ձեռք գործին, ինչպէս որ սկիզբն արեւմտեանները եւ խօսքին սպասարկողը ասանդեցին մեզի, եւ ալ որ սկիզբն ան ամէն բաներուն ճշգրտութեամբ տեղեկացել էր, յարմար գտանքի կարող զրէլ քեզ, որ արդիւմ բաներուդ ստուգութիւնը իմանաւ:

Այս կարճ նախարանին կ'երեւայ արեւն որ Դուկաս տեղեկակ էր որք Աւետարաններու գոյութեանը եւ իր գրեւն տեղ տեղ բաւական նմանութիւններէն Մարիոսի եւ Մատթէոսի Աւետարաններուն հետ կրնանք ենթադրել թէ յիշեալ երկու բնագիրները աչքի առնելու ունէր իր խմբագրած ծաւալակ:

Ռեյնան, իր Աւետարաններուն խմբագրութեան խնդրին նախընթաց հատորին մէջ, կարծիք կը յայտնէ սակայն թէ Դուկաս միայն Մարիոսի բնագիրն ունէր իր առնելու: Երեք բնագիրներուն խմբագրութեան հատուածներուն մէջ, կը զրէ, այն մանրամասնութիւնները որոնք Մատթէոս կ'առնէր, Դուկասի մէջ չի կան: Իսկ Դուկասի այն մասերը որոնք Մատթէոսի մէջ չեն գտնուիր, կան Մարիոսի ըսկ: Նաեւ Դուկասի այն կտորները որոնք Մարիոսի ըսկ կը պատկանէ տարբեր են Մատթէոսէն: Յիշեալ ըստ զգրութիւնները կարուած են Դուկասի Աւետարանին մէջ, ինչպէս Մարիոսիին: Ինչպէս ալ որ անիւն պէտքէն միայնակութիւն Մարիոսի բնագիրն ունենայ:

Դուկասի մէջ կը գտնուին կտորներ որոնք միւս երկու Աւետարաններէն ըսկ չի կան: Հաշիւ եղած է որ այդ կտորները Դուկասի Աւետարանին մէջ երոթը մար կը կազմեն: Եւ կրնայ հետեւիլ որ Դուկաս թերեւս մեր յիշած աւորի-քաղցէական Աւետարանին մէջ յոյսարէն թարգմանութիւնը ունէր իր մօտ, մանաւանդ որ իր գրուածքը տեղ տեղ մեծ նմանութիւններ ցոյց կուտայ յիշեալ երոթարանի Աւետարանին հետ:

Այս երոթը Աւետարանը ամենին գրական է: Իմաստուն, հեղ եւ խոհեմ մտքի արքիւնը, հիւ է որ ամենին անիւն կ'երեւայ իր խմբագրութեան թուրքաւորութեամբ: Եւ անոր քով մարդուած: Այս Աւետարանին մէջ է որ կը կարգաւոր գրութեան եւ ներդաշնակութեան այն վտեմ առաջները, ինչպէս Անտուան Ռիլիէն ու Բարի Մամարացիին տալարութեանը: Մեղաւոր կ'ընեն, մաքուարները, Մամարացիները, հեղինակները անիւն թերեւոր կ'ընդունի Դուկաս:

Աղբատութեան համար իր խանդը անտեսման է: Յիշեալ երեք ծաւալներէն մէջ պատկերացին, «Ինչու որ ինչեանի մէջ իրենց տեղ չի կար:» Իր աւտարն երթողագուները պարզ հովիւներ եղան եւ մինչեւ ետքը աղբատ տալարութեանը: Աղբատ մարդը երթանիկ է: «Երանի» ձեզի որ հիմա անթիւ էք, ինչու որ պիտի կ'աւանդուի: Մատթէոսի Աւետարանը հարուստ ինքնակն առաջին մէջ կը պատմէ թէ երբ ընթիւնին հրաւիրուեցին շուգեցին զով ինքանք իր ծաւալներուն ըստ: «Դուցի՛ք ձապու գլխները եւ ո'վ որ գրուածը ըլլայ հարմարի հրաւիրեցէք:» Դուկասի տալարութիւն մէջ ծաւալն սպասուելը կ'ընդունի: «Ետեւով քաղցրին հրաւիրարները ու փողոցները երկր եւ աղբատները ու պակասութիւնները եւ կալերն ու կողերը հոս մտցուի:» Ինչպէս կ'երեւայ մասնաւոր համակարգը մը կոչ միշտ Դուկասի ըսկ համարութեան եւ թշուառներուն համար:

Դուկաս մասնաւոր հիմնադր է Յիւստի մանկութեան պատմութիւնները ըստ անիւն: Յիւստի ծնունդը մարիոսի մէջ, հովիւներու երկրպագութիւնը, հրեւոտակներուն աւտարն ու երգը, «Փառք ի բարնուն Աստուծոյ...», Սիւնն ձեռնարկին որ երջանիկ է ալ, ուրիշներու տեսնու իր աչքովը: Միայն յայտնութիւն հեթանոսաց եւ փառք ժողովրդեան Իրայիլի» եւ եղիւտութիւնը Մարիոսի տեսնելով Սուրբ Հովիւն կը ընայ ու կ'աղագայի: «Օրհնեալ եւ զուր կ'անայս եւ օրհնեալ է պատու ու թողանի զո», բոլոր այս փառիկ, որոտայոյ հովիւները իրենք քրիստոնէութիւնը Դուկասի պարտական է:

Այս, Մարիոսի, Մատթէոսի եւ Դուկասի, երեք Աւետարանները որոնք վրայ խոսեցանք եւ որոնք համարաբար աւտարն կը տրուի իրաւունք հետ ունեցած իրենց մեծ նմանութեանը ստուգաւոր, զատ ընտանիք մը կը կազմեն, բազմա

գտնուելով Յովհաննէսի Աւետարանին հետ Ո'րշաի Յովհաննէսի վերադարձած Աւետարանին ծաղկաւոր գաղտնիքներով պատած է, այնչափ համարաբար Աւետարաններուն խմբագրութեան մասին եղած ենթադրութիւնները մտեցած են անտեղութեան: Բրիտանիական մատենադարանին մասին մտեցած մասերէն է Յովհաննէսեան զորութիւնները (Աւետարան ըստ Յովհաննէս, Յայտնութիւն եւ երեք Ընդհանրական Թուղթեր): Աւետարանին նկատմամբ ընդհանրապէս կը կարծուի թէ երկրորդ գարու սկիզբները գրուած ըլլայ: Միւսներէն բոլորովին կը զանազանի մասնաւորապէս իր վարդապետական օճովը:

Ինչպէս տեսնուի երեք տեսակ Աւետարանի գոյութիւնն ունեցած է. նախ սկզբնական Աւետարանները, բերանացի աւանդութիւններու համեմատ յորինուած, առանց գրող իր առնելու հնազանքնալի մը ունենալու: Կը կարծուի որ այդ տեսակ երկու Աւետարան եղած է, մին ասորի-քաղցէական ընդունով, այդմ կորուած, բայց որուն շատ հատակտորները պահուած են Կղեմէս Աղեքսանդրացիի, Ռոգլինիի, Եսեբիոսի, Եսիւրիսի, Ս. Յերոնիմոսի եւ ուրիշներու գրութիւններուն մէջ: Միւսը յուսարէն գրուած, այն է «Ըստ Մարիոսի» Աւետարանը: Երկրորդ կէս մը սկզբնական, կէս մըն ալ արդէն գտնուած աղբատներէն յորինուած, բերանացի աւանդութիւնները յառաջագոյն գտնուած բնագիրներուն հետ բազմապատկով, ինչպէս «Ըստ Մատթէոսի» եւ Դուկասի Աւետարանները: Երկրորդ՝ ամբողջովին գտնուած բնագիրներու վրայէն յորինուած, ինչպէս Մարիոսիի Աւետարանը, ինչպէս նաեւ անթուերական կոչուածները:

Աւետարաններու խմբագրութեան նախընթացն այս համաւոր յօդուածը կը վերջացնենք Ս. Գրքին մասին մէկ քանի ծանոթութիւններ տալով որոնք կրնան շահագրգռել ընթերցողներուն գէտն մէկ մասը:

Բրիտանիական երեք զար առաջ երրորդի վարդապետներն ամբողջ Ս. Գրքին պարբերութիւնները, բաւելլա եւ զիտեղ մէկիկ մէկիկ համարն ու նշանակած են, որովպէս բնագիրն մէջ որ եւ է փոխախտութիւն անիւնները ըլլայ մտցուել, այդ աշխատութեան Մատթէոս անունը տրուած է, որ բոլը է աւանդութիւն, այսինքն աւանդութեան պահպանումը, եւ այդ գործին աշխատողներուն Մատթէոս կամ աւանդութեան պահպանիչներ:

Համարաբար Աւետարանները կը կոչեն տեսակ մը բաւարաններ որոնք մէջ այդուրէն կարգով Ս. Գրքին բոլոր բաւելլա շարուած են. այդ բաւարանը կը ծառայէ ցոյց տալու թէ որ եւ է բաւելլա միշտ միւսներն իմաստով զարմանաւոր եւ Համարաբար իրաւոր գիւրդ պատական ենք Իովնիկիան արեւելի մը որ տալար կարողինալ եղաւ. բնագիրապէս կարգինով Հիւսի անունով կը ծանցուի եւ մեռած է 1262 ինչ Կարգինի Հիւսի կը որ առաջին անգամ Աւետարանը գիրբերը գլուխներու թափեց, իսկ զուրիները աւանդութեան խմբից հիւսայ բարունի Մարտիք Նաթան 1445ին: Վերջապէս 1621 ին Գրանցիական արեւելի Բարդիկոտարակաղարծեց Մարտիք Նաթանի գործը: Այսպիսի ուրեմն Կարգինի Հիւսի, Մարտիք Նաթան եւ Բազալիո թափեցին Ս. Գրքը գլուխներու եւ տուններու այնպէս տեսակ մը ձեռքը կը դնուին այսպիսի Բազալիոտներու Ս. Գրքը մեւրինէն կը տարբերի իր քանի մը պակաս գիրբերով, որոնք են, Տալիտի, Յուգլիթի, Իմաստութեան, Յետեւայ օրաւայ Սիրաբայ եւ Մակարայեցիներուն երկու գիրբերը:

ԱՆՏԱՐԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՄԱՆ ՆԱԽԻՒ

ՆԱԽԻՒ, 13 ապրիլ

Եթէ անհրաժեշտ է ստեղծել հարստութեան նոր աղբատներ, ծառաւորութիւններ հիմնել, Կանան 25 միլիէ պահպանել ի ձեռին գտնուած հարստութիւնները: Երբ անցնելով Գորիսիցի գլուխը կը մտնես ստալին անգամ ֆրանսական ջրերուն մէջ, հետեւէն կը նշմարես կանաչագեղ պուրակներ եւ խաւանաւ ստաւներ որք կը պատկեն բոլորներն եւ կը հովանաւորեն ցամաքի գիւղիկները:

Անտառներու կարեւորութիւնն անտարակալ է. ամէն մարդ գիտէ թէ ո'րչափ անհրաժեշտ են բնակիչներուն աւտոջութեան, ինչ մեծ աղբատներն ունին երկրին կլիմային եւ ջրերու ընթացքին վրայ. մանաւանդ անտառներն են որ կը հայթայթեն փայտի անհամար ծառարկութեանց նիւթը: Յրանաւորէն խաւանաւ կը ամբի իր անտառները պահպանութեան եւ շահագործման. ամէն ուրեք կը հանդիպուի բնական ու արուեստական պուրակներու, եւ բարձրուղիէ կ'ընթանան կը պատեն գիւղական հարկ ծանապարհն որ կ'անհետի դաշտին մէջ՝ անցելով հովանի մը կազմելով խոնջ ուղեւորին եւ յիշեցնելով միտնող մայն թէ հետի չէ մարդկութեան:

Անտառներու գիտութեան համար երեք վարձարաններ կան ի Յրանաւորէն:

1. Անտառի մշակութեան դրոշնական դպրոց մը (école pratique de sylviculture) երկու տարեան ընթացքով ի Ոոցետ-սուր-Վերմիսս (Loiret):
2. Անտառային տաճան երկրորդական վարձարանը (école secondaire d'enseignement forestier), դարձեալ ի Նօման-սիւր-Վերմիսս (domaine des Barres Vilmorin):
3. Անտառային աղագին վարձարանը (école nationale forestière), որ կը պատրաստէ Յրանաւորէն անտառներուն հարկ բարձրագոյն մարմինը:

Թուրքիան ալ ունի իր ընդարձակ անտառները: Սեւ ծաւա եղբերքին, Տաւրոսի, Լիւրանտու եւ Ասիական Թուրքիոյ կեղծանական լեռնաղագային բարձրաբեր անտառները ոսկիի հանքեր են շահագործելու: Շահնկանութեան զուրի յորինման մեջ համար Յրանաւորէն միակ ECOLE NATIONALE FORESTIERE, որ գրեթէ Եւրոպայի կարեւորագոյն հաստատութիւնն է անտառական, որ ամէն տարի խումբ խումբ կը զինան Անգլիայից, Պեթիւրից եւ Նոյն իսկ Ռուսները:

Նանիլի Թիւրքալի փողոցին մէջ կը բարձրանայ այս հայապաշտ հաստատութիւնը որ հրաւիրուած է ի անիւն գերտնօրէնին Պ. Ֆլիշի (M. Fliche) կողմանէն այցելել: Կ'անցնիմ ծառայիս բակէ մը օրու մէկ կողին կը կանգնի մարմարեայ յիշատակարան մը. վճիտ ջուր մը կը հոսի իր կողերէն. վարձարանն աւանդական են կանգնած զայն իրենց ընկերներու յիշատակին որոնք ինկան 711 ֆրանքեղերման պատերազմին մէջ: Բնագրական թանգարաններ ունի վարձարանը, առանձին առանձին. մէկուն մէջ փայտներու, օտերներու հիւանդութիւններն են որ ցուցուած են բնութեան վրայ, անիւն փայտի ծառաւորութեանց արտադրութիւններն են ներկայացուած: մասնաւոր բանին մը մէջ շարուած են երկրի հինգ մասերէն բերուած զանազան ծառերու հաստ չերտեր գրեթէ հատորներու նման: Բնական պատմութեան առանձին միւլեոնը կը պարունակէ անտառներու փառաբեր կամ օգտակար կենդանիներն եւ երկրաբանական բրածոները որք սկիտի առաջ

նորոգել անտառային մարզը ճանշնայու-
իր երկրին ծննդեան թուականն ու կեն-
սադրութիւնը: Յաճախ հարկ է ստնձ
դնել ամենի հեղեղներուն որք կ'աւերեն
անտառն ու հովիտը: Մասնաւոր մօտեցող
ցուցումներ է միւլգոնին մէջ հեղեղը որ
ահազին քարեր կը թաւալէ: ան-
տառային վերատեսուչը կը կատարէ շի-
նութիւններ եւ ահա կը խաղաղի հեղե-
ղը, ու այնուհետեւ գեղազուարճ ան-
տառներ կ'աճին ափերուն վրայ, ինչ որ
մօտէի վրայ ցուցում է: Ուրիշ մօ-
տէներ կը ցուցնեն թէ ինչպէս կ'արել
է շինել փոխադրութեան ճամբաներ,
գիւղ, սահման, անտառային երկաթու-
ղի, տիպար մեքենական սպասարաններ
գրեւծ են եւ նաեւ մը կ'աւելնէ որ կը
շինուի ժամանակաւ վարժարանին մէջ:
ուրիշ մօտէ մըն ալ, ահա ծովեզերեայ
ցած դաշտ մը զոր ծովը կը սպառնայ
դողնել: աւազի թրմար կը շնչէն ծո-
վեզերը եւ անտառ կը տնկեն հետզհե-
տէ ծովուն արշաւանքին դէմ:

Ecole nationale Forestière դասըն-
թացը երկու տարի կը տեւէ: ուսումը
թէ տեսական է եւ թէ գործնական, ու-
րով տարին բաժնուած է երկու մասի:
մին, (6/3) վեցուկէն ամուսնու, նուիրուած
է դասընթացներուն, միւսը՝ երեքուկէն
ամուսնու, որու միջոցին աշակերտները
երկրի վրայ կը կատարեն կիրառական
փորձեր եւ կ'այցելեն անտառական
գլխաւոր գաւառները հոն կատարելու
անհասկանալիքներ, շինութեանց, տե-
ղագրութեան եւ անտառաշինութեան
աշխատութիւններ:

Անտառի մը նեւտեղ վարժարանին
հոծ ծրագրին վրայ:

Կ'աւանդուին. 1. Անտառային գի-
տութիւնը. 2. Բնագիտական գիտու-
թեանց կիրառութիւնը անտառներու
մասին. 3. Կիրառութիւնը ուսողութեան.
4. Անտառային օրէնսդրութիւն. 5. Գեր-
մաններէն լեզու:

Ամէն տարի ֆրանսացի 12 աշակերտ
միայն կ'ընդունուին, տասը Institut ag-
ronomique լաւագոյն շրջանաւարտնե-
րէն, իսկ երկուքը Ecole polytechnique-
ի ստնձ վարժարանին մէջ ընդունուին մասնա-
ւոր ընկալարաններու մէջ, հոն կը սնանկն
եւ կը ստանան թոշակ: Հայ աշակերտներ
եւսակրանման են նախի Անտառացի Ազգա-
յին վարժարանը իրեն ցերեկօթիկ եւ
հետեւի դասերուն իրեն աշակերտ,
բայց կարեւոր լաւ հետեւելու համար
պէտք է լաւ ըրած ըլլալ երկրորդական
ուսմանց գիտական ճիւղը, տեսած ըլլալ
mathématiques spéciales եւ mécanique,
այսինքն Կեդրոնական վարժարանի գի-
տութեանց ընթացքն աւարտած ըլլալ,
եթէ ոչ լաւագոյն է անտառային գործ-
նական կամ երկրորդական վարժարանն
երթալ:

Տակալին ոչ մէկ թուրքացի ուսա-
նող մտած է Անտառացի ազգային վար-
ժարանի սեմին. տեսնենք ո՞վ պիտի
ըլլայ առաջին հայ ուսանողը որ պիտի
համարձակի զաւ աշակերտիլ այս կա-
րեւոր հաստատութեան:

ՅՈՒՂ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Դեղագործութիւն սորվիլ փափաքող
պատանի մը պատրաստ է ծառայիլ դե-
ղագործի մը քով: Դիմել առ Կոզմոս
էֆէնտի թօգաթիւն, Սուլթան Մահ-
մուտի դամբարանին դիմաց, Ատամ-
նարոյթ ժօգէֆ Պիլօրի դարմանատունը:

ԹԵՐԹՈՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (34)

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՆԹԱՊՈՅ ԺԱՔԸ

Գ.

Բօլանտի զօրաբանը եւ ժօրթ տը
Շըվչիւնի հրամանատարութեան ներքեւ
զտնուող զօրաբանին միանգամայն յար-
ձկեցան:

Չինացիք բերդին առջեւ հողուն մէջ
թաղել էին միւսօրի անտուկներ եւ շուր-
ջը ուսմարէ շարքեր էին: Այս անտու-
կները միտօղով լեցուն հաստ եղէգնեւ-
րով կը հաղորդակցէին իրարու հետ:
Այն պահուն որ Բօլանտի զօրաբա-
նինը ներս կը մտնէր, Չինացիք անտու-
կներուն կրակ տեսնէին:

Ստիպիլ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ:
Հողը վեր ելաւ, փոշիի ամպեր յարձ-
կողները շրջապատեցին եւ ռումբերը օդ
եղելով կը սուլէին եւ շորսկիր սպիւռէին:
Յիսուն ծրանացի մուսն հոն:

Արտաքին լուրեր

ԵՐԿՈՒ ԿԱՅՈՐԻՐ

Վիեննայէն կը հեռագրեն Ֆիկտօր
թէ լաւատեղեակ ակումբներու մէջ կը
խօսուի որ այս ամիս Ռուսիոյ եւ Ա-
ւստրիոյ կայսրերը պիտի տեսակցին:
Հաւանօրէն այս տեսակցութիւնը տեղի
պիտի ունենայ ռուսական տարածա-
նեւտրական դաշնագրին վերաբերեալ
յետոյ: Այս տեսակցութիւնը Գերմանիոյ
կայսր Նախագահութեամբ կը պատ-
րաստուի եղեր:

ԱՆԳԻԼԻԱ

Անցած երկուշաբթի Սըր Վերնոն
Հարքըրը Անգլիոյ երեսփոխանական ժո-
ղովին ներկայացուց յատկապէս տար-
ուան երկուսուցոյցը որ Ֆրանսային յետոյ
Եւրոպայի ամենէն աւելի ծանրաբեռնե-
ալն է: Միայն կ'ըլլէ 95 հազար մի-
լիոն անգլիական ոսկի, հասոյթը 91
միլիոն: հետեւաբար 4 ու կէս միլիոնի
բայ մը զոր գոցելու համար կ'առաջա-
րարեն կ'առաջարկէ աւելցնել զարե-
ւելի եւ օգելից ըմպելիքներու տուրքը:
Նիստը բացուելուն Սըր Վերնոն
Հարքըրը 1893 թ. երկուսուցոյցին տեղեկա-
գիրը կարգաց, ամփոփելով այդ տար-
ուան Անգլիոյ եւ օտար երկրներու մէջ
տեղի ունեցած սեղանաւորական զբո-
րադրութիւնները: Բայց հակառակ ամէն
բանի, Անգլիոյ կը խոստանայ հաստատուն
հիմք վրայ է եւ իր բարեկեցութիւնը
աւելցած է:

Անգլիոյ դաշնաժառանգ իշխանը
ընդհանրապէս ստիպուած չունի զա-
ղաքական ճառեր արտասանելու: Ան-
ցած օր խոսողութիւն մը ըրաւ, ի պատիւ
իրեն տրուած հացիկոյթի մը առթիւ,
որուն կը նախագահէր: Բանակին եւ
նաւատորմին համար առաջարկուած բա-
ժակի մը պատասխանելով ըսաւ թէ,
բարեբաղդ է որ կ'առաջարկութիւնը որո-
շած է զօրացնել արտոնարարական նա-
ւատորմը: Այսպէս ընելով Անգլիոյ ոչ
ոքի սպառնալիք կ'ընէ. ընդհանրապէս
պէտք է որ Անգլիոյ զօրաւոր ըլլայ որ-
պէս զի խաղաղութեան պահպանումը
ապահովուի: Անգլիոյ համար լաւագոյն
քաղաքականութիւնն է զօրացնել իր նա-
ւատորմը որ երկրին պաշտպանութեանը
առաջին գիծն է:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Հեռագիրը արդէն լուր բերաւ թէ
Բայնսթիլը երրորդ ընթերցումով ըն-
դունել է այն առաջարկը որով կը ջնն-
ջուի ձիւղութիւններուն ի Գերմանիոյ մըտ-
ները արգելող օրէնքը, Այս առթիւ վի-
ճաբանութիւնը շատ հանդարտ եղած է:
Կոմս Հոմբլէյ, որ այդ առաջարկութիւնը
ներկայացուցած էր, հաւատարմ է թէ
ձիւղութիւններու մուտքն ի Գերմանիա չի
կրնար խանգարել կրօնական խաղաղու-
թիւնը: Պ. Կոմսը հետեւեալ միջո-
ղաբան յայտարարութիւնը ըրաւ թէ
«Գերմանիա չի կրնար կրօնական միաբա-
նութեանց բարեբար ազդեցութիւնէն
անցնիլ»:

Բայց բարեբաղդաբար այս համոզումը
չէ որ Գերմանիոյ զոնները բանալ կու-
տայ ձիւղութիւններուն առջեւ, այլ ուրիշ
սկզբունք մը: Պ. Կոմսը անարդար գործ

մը կը համարի միաբանութիւն մը երկրէն
զուրս հանել իր կրօնքին, իր կարգին
պատճառաւ: Խղճի ապստոթեան դասն
է այս զոր պաշտպանեց նաեւ գործա-
ւորական կուսակցութեան պետ Պ. Պե-
պէլ, որ կաթոլիկ եկեղեցիէն չըլլողով
հանդերձ զուարկած է ի նպաստ ձիւ-
ղութիւններու վերադարձին:

ձիւղութիւններու վերադարձի օրէնքը
քուէարկեցաւ 145 ղէմ 168 ձայնով:
Մեծամասնութեան մէջ են բոլոր Բու-
րնիացի երեսփոխանները, ռումիալա-
րական-գործաւորականները, Ալգաւի-
ները, ժողովրդական կուսակցութիւնը
եւայլն: Իսկ վերադարձին հակառակ
քուէ տուողներուն մէջ կը նշմարուի
մասնաւորապէս բրտակցի պահպան-
դակները որոնց շարք Վերմանդ բու-
ղաքականներ են: Հակառակականները
քուէին չեն մասնակցած:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Բարիչ, 19 ապրիլ
Եգիպտոսի ֆրանսական գործակա-
տար Պ. Ռոլլէրսո առիթման խաղաղ-
մամբ ուրիշ տեղ կը փոխադրուի: Մա-
րքի ֆրանսական ղեկավար Պ. Կոմպլի-
նի նոյն պաշտօնով Պարիզ կ'անցնի,
Պ. Բուրիւրի տեղ: Պ. Մոնպէլ Մա-
րքի ղեկավար անուանեցաւ:

Պերլին, 19 ապրիլ
Բայնսթիլը ընդունեց Պորտալի գոր-
ծողութեանց վրայի տուրքը: Նստաշը-
քանը փակուեցաւ:

Հուլի, 18 ապրիլ
Երեսփոխանական ժողովին մէջ վեր-
ջին նստին առեւտրութեանց ընթերց-
ման առթիւ Պ. Խմպլիւնի ղիտողութիւն-
ները ըրաւ: Երկու շաբաթանոց ըս-
տին մը խոսքերուն որք իր կարծի-
քով պատճառելի հանգամանք ունէին:

Պ. Բրիտի կարծես թէ երեսփոխա-
նական ժողովը լուծելու հրամանագիրը
գրգռելու ունենալով կը խօսի եղեր: Պ.
Քրիստի առեւտրանք ընդմիջելով ըսաւ
«Իսկ զրպան չէ» (ընդհանուր ծի-
ծաղ): Նախարարապետը կ'ընդունի թէ
վիճաբանութեանց բերումը երկի քիչ
մը տաք խօսած է, բայց կը յայտա-
բարէ որ ամենապարզ յարգանք կը տա-
ծէ ժողովին հաճութիւնը:

Բեղադուրի, 19 ապրիլ
Հուլ կայ թէ կ'առաջարկութիւնը դի-
տաւորութիւն ունի նոր ընդմիջման մը
ընել:

Ազգային լուրեր

Վանի առաջնորդի եւ վարչական
ժողովի ընտրութեան խնդրին նկատ-
մամբ, Ս. Պատրիարքը Խառն ժողով
ի որոշման համեմատ մարտ 19 թու-
ականով երկրորդ պաշտօնագիր մը
ուղարկեց Վանի Պատրիարքական
փոխանորդին. պատճենն է հետեւե-
լայով:

Արժանապատիւ Սիրելի,
Ձեր Արժանապատուութեան եւ վի-
ճակիդ առժամանակեայ Բաղաքական
ժողովը կողմէ նախորդ ամսոյ 9ին առ-
մեջ ուղարկեալ յայտագրով բացատրու-

թիւններ տրուած էին այն գործողու-
թեանց նկատմամբ, որոց առէ առաջ
ձեռնարկներ էր յանուն Գաւառական
ընդհանուր ժողովը՝ առաջնորդական եւ
վարչական ժողովը ընտրութիւններ կա-
տարելու նպատակաւ:

Ազգային կեդրոնական վարչութեան
նախն ժողովը այս յայտագրին պարու-
նակութեանը տեղեկանալէ յետոյ՝ ուշա-
դարձեալ առաւ խնդիրն, եւ նկատե-
լով որ այդ ընտրական ձեռնարկութիւնը
ընդհանրական կեդրոնական վարչու-
թեան կողմէ տրուած նախորդ բացորոշ
հրահանգաց, նկատելով որ այդ գոր-
ծողութեանց մէջ ինչպէս մեր նախորդ
նախաձեռնողը պարզուած է արդէն,
ոչ միայն ձեռնարկութեանց կողմէ
վանցառութիւններ տեղի ունեցած են,
այլ եւ չեն յարգուած նոյն իսկ օրինաց
հասկանալի պահանջներն եւ վիճակիդ
գաւառական ընդհանուր ժողովը վե-
րադրեալ ընտրութիւնը՝ փոքրամասն
անդամը կողմէ կատարուած են, նը-
կատելով որ այսպիսի հանգամանաց
մէջ կատարուած ընտրական ձեռնար-
կութեան մը արդիւնքը չի կրնար հա-
մարել վիճակի ընդհանուր փառա-
քանաց արտայայտութիւնն, նկատելով
որ Ձեր եւ Բաղաքական ժողովը բա-
ցարկութիւնը անգամ մը եւս կը հաս-
տատուն ընտրական գործողութեանց այս
հանգամանքն, իսկ ժողովը բացարձա-
կապէս համապատասխան թէ ընտրութիւնը
խաղաղ զուրկ էին օրինաւորութենէ
եւ իրեն չեղեալ համարեց այդ գոր-
ծողութիւններն, եւ որոշեց յանձնարա-
րել ձեր արժանապատուութեան որ շա-
րունակէ իր պաշտօնն ազգային կեդրո-
նական վարչութեան կողմէ հաստատեալ
առժամանակեայ ժողովաց հետ, նոր
ընտրութեանց համար սպասելով այն
հրահանգաց, որ Պատրիարքարանի կող-
մէ պիտի տրուին անշուշտ, երբ ժամա-
նակն հասնի զանոնք ամենայն օրինա-
ւորութեամբ եւ բարեկարգութեամբ կա-
տարելու:

Այդ՝ այն տնօրինութիւնն հաղոր-
դելով ձեզ կը յանձնարարեմ ըստ
այնմ հրահանգի վիճակիդ վարչական
առժամանակեայ ժողովաց անդամներն
շարունակելու իրենց պաշտօնն, եւ ա-
նոնց աշակցութեամբ վարել գործերն
ցնոր տնօրինութիւնն:

Ա. Զ. Դ.

Ս. Ս. Մ. Ա. Թ. Ի. Ա. Յ. Ե.

Յառաջիկայ կիրակի (Ապրիլ 10) թա-
ղիս Դիւանագիր Ս. Յակոբ Եկեղեցու
մէջ պիտի կատարուի Օծումն Ս. Յա-
րութեան մեծադիր պատկերի մը ձե-
ռամը Պատրիարքական փոխանորդ Տ.
Գաբրիէլ ծ. Վարդապետ ձեռնադր-
մանի:

Սոյն պատկերն Ս. Եկեղեցուց նո-
ւիրեալ է Սամալիոյ ազգայիններէն
Մարտիկ Էֆէնտի Նախագահանի կողմէ,
արդիւնք արուեստագէտ Սիմոն Էֆէնտի
Յակոբեանի:

Թաղական խորհուրդն զայս ի դի-
տաւորին բարեպաշտ ժողովրդեան կը
ծանուցանէ:

8 Ապրիլ 1894

Նոր թաղ Սամալիոյ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՕՐԱՅՈՅՑԸ

1894

Տարաք 9 ապրիլ (Հ. Տ.)
21 (Ն. Տ.)
Բ. Թ. Հ. 4385
Տ. Թ. Հ. Ռ. Յ. Գ. = 1343
Տ. Թ. Հ. 1311, Եկեղեցու 15
Սէնի Մայից 1310, Նիսան 9
Կ. Օ. Գ. Կ. Կ.
Ա. Յ. Յիշատակ յարուստան Դադարու,
Կ. Օ. Գ. Կ. Կ.

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ. Սպարապետի Դրա-
նեւտեալ գործերու դիւանին առաջ
քարտուղար անուանուեցաւ Նուրի Պե-
րսիսեան քարտուղար շինութեանց
մարմնութեանց ձեռնարկ:

Բ. Դրան կայսերական Ամէտի դիւ-
նատան քարտուղար անուանուեցաւ Նու-
րիսեան պէն, որի Բ. Դրան արաբ-
ապետ Ֆէրիտ պէն:

Իւլազ գաւառական առեւտրակ
դատարանին նախագահ անուանուեցաւ
Իրաւագիտական վարժարանի շրջանա-
ւարտներէն Բրտոբոս Էֆէնտի:

ԲՈՒՆԵՐԱՆ. Չորեքշաբթիէն հինգշա-
բթի, 4 Պոլսոյ մէջ քուէարկեց ո'չ բա-
նուող ոչ մեծնող: Եկեղեցիք մէջ
լի բռնուածներէն շատ հոգի առողջաց-
ան: Գիւղին մէջ ի գործ դրուած առ-
ջարհական տնօրինութեանց շնոր-
համաձայնութիւն ի մէջ քանի զէջի
միայն պատահած են տղաքներու մէջ:
—Ապրիլ 5ին 6, Սեբաստիոյ մէջ
հոգի բռնուել են քուէարկեց, եւ մեծն
են 11 հոգի՝ որոնց 10ը սուրբ բռնուած
ներէն:

Առողջապահական վարչութեան տե-
ղեկագրութեան վրայ, Բ. Դրանը հրա-
հանգ տուեց Սեբաստիոյ իշխանու-
թեանը որ տուները շրջայի տակ անկն
ու հակահիւստէն՝ համաձայնութիւն առաջ
տնելու համար: Ի հարկին, պէտք է
զանքն չափ թփել, զեղ եւ հակահիւս-
տեան գործիք պիտի դրուի Սեբաստի-
ոյ:

—Ապրիլ 4ին, Սիւրբ Փիլիպի Սիւրբ
զիւղին մէջ 2 հոգի բռնուել են քու-
արկեց, եւ 5ին 1 հոգի:

ՄԱՍՈՒՍՆ. Թուրք լրագիր մը
չահեկան ծանօթութիւններ կուտայ վի-
Սուլթանին օրով Մախսուտի կատարած
յառաջիմութեանց վրայ:

1880ին, Մախսուտին 20 շաբաթ
միայն ունէր, որոնց երկուքը միայն
Երեւան-Իսթան Ե Միսար-Թիւրքիոյ,
թոնոյնն աւելի տարողութիւն ունէին
1880էն ի վեր, անոնց վրայ աւելցած է
46 շաբաթ, զորս Մախսուտին գնած է
314,935 ոսկին:

Մախսուտին Պետութեան զանազան
պաշտօնատուներէն, ինչպէս Սպար-
պետութիւնը եւայլն, 50,000 ոսկիի շա-
տակիք ունի: Մախսուտին մինչեւ
մա զանազան տուրքերով արքունի գա-
ձին վճարած է 190,000 օսմանեան ոսկի:

Մախսուտին Կարմիր ծովուն
զօրքերու փոխարկութեան համար փո-
շկութիւններէն 40%, պակաս կ'առ-
նէ, եւ միւս տեղերու համար ալ 15%:

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ. Պերլու-

Բարիլի ամենէն հանրածանօթ նորթի-
կներն մին էր. Մարթօն իր աշակեր-
տութիւնը պիտի ամրապնդէր անոր
յով, անտարակայն գործաւորականներուն
առաջինը պիտի ըլլար եւ անկէ ելելով
ինքն ալ խառնութիւն մը պիտի լանար:

Նորադարձ աղկան կեանքը շատ փոխ-
ուած էր:

Ի վիճար բարձրագոյն լեւանց մա-
րութիւնը կ'ազդէր օրին մէջ անցու-
ցած քիչ մը միակերպ օրերուն խաղա-
ղութիւնը չիլ միայն:

Հոն Մարթօն անհոգ ապրած էր,
ձգելով որ օրերն անցնին եւ իրարու
յաջորդէին, ու իր ապագայութեան մէջ
երկունքի էր:

Հիմա կեանքի տառապանքներուն,
կեանքի փոթորիկներուն մէջ ինկած էր:
Առջի անուշ ժամերը միտքը բերած
ատեն կը հաւաքէր, բայց երբ քիչ մը
տկարանար, ժաքի յիշատակն իր որո-
շումներուն մէջ կ'ափայցնէր զինքը:

21-ի մը որ ժաքին համար կ'աշ-
խատէր:

Սկիզբները շատ նեղուեցան:

Բայց ոչ թէ Բիւրճիս եղած ատենը:
Հոն իր տրուէին Տիկին Լինկարի հետ,
անոր ընտանիքին մէջ ապրած էր: Այլ
ի Բարիլի:

Մէկէնմէկ ինքզինքը նոր ընկերու-
թեան մը մէջ կը գտնէր, որու ո'չ ճա-
շակ կը հասկնար, ո'չ հաճուքներ, ո'չ
առաքինութիւններ եւ ո'չ միւլութիւն-
ներ: Այդ ընկերութիւնն ի սպիտակ
սարսափեցուց զինքը:

Թի՛ գործատուներն եւ թէ խառնու-
թիւն մէջ իր ընկերակիցներն էին տասնի
չափ համարձակ ու լիութեամբ ազդիկնե-
րը:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)